

Dr hab. Joanna Kruczalak-Jankowska
Profesor Uniwersytetu Gdańskiego
Katedra Prawa Handlowego

Gdańsk, 10.10.2023 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Cybulskiej - Bienioszek pt. „ Przygotowana likwidacja w postępowaniu upadłościowym” napisanej pod kierunkiem Prof. dra hab. Aleksandra Jerzego Witosza na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach

I. Uwagi ogólne

Zgodnie z art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, natomiast kandydat/ka powinien prezentować ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej, jak też umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

II. Ocena rozprawy doktorskiej

Pracę oceniam bardzo pozytywnie. Przedmiotem badań przeprowadzonych przez Doktorantkę jest przygotowana likwidacja w postępowaniu upadłościowym, uregulowana w art. 56a-h ustawy Prawo upadłościowe. Tematyka wybrana przez Doktorantkę jest niezwykle ważka, także z tego powodu, że cieszy się coraz większym zainteresowaniem praktyki gospodarczej, natomiast dotychczas nie stała się przedmiotem pogłębionych badań merytorycznych. Z tego względu nie ulega wątpliwości, że opracowanie Doktorantki należy uznać za interesujące i bardzo dobrze wpisujące się w rozwijający się obecnie intensywnie dyskurs naukowy w obszarze zagadnień związanych z niewypłacalnością przedsiębiorców.

Celem pracy, jak wskazuje Autorka we Wprowadzeniu była kompleksowa analiza ram prawnych przygotowanej likwidacji przy wykorzystaniu metody dogmatyczno-prawnej, jak również analizy prawno-porównawczej. Wybór tych metod należy ocenić bardzo wysoko, gdyż często w rozprawach doktorskich, które dotyczą wysoce wyspecjalizowanych instytucji prawa polskiego autorzy ograniczają się do pogłębionej analizy wyłącznie uregulowań, orzecznictwa i poglądów doktryny prowadzonej wyłącznie w oparciu o źródła krajowe. Dlatego też podjęcie szeroko zakrojonych badań prawno-porównawczych, których wyniki Autorka przedstawiła w rozdziale trzecim, a następnie wykorzystała do analizy konstrukcji prawnej przygotowanej likwidacji w polskim prawie upadłościowym w rozdziale czwartym, należy ocenić bardzo wysoko.

We Wprowadzeniu sformułowała Autorka podstawowy problem badawczy, na który poszukuje odpowiedzi w poszczególnych rozdziałach pracy (s.19). Jest nim ustalenie, czy wprowadzone do ustawy Prawo upadłościowe mechanizmy w odniesieniu do przygotowanej likwidacji zapewniają, że potencjalne korzyści wynikające z przyspieszonej sprzedaży są większe niż związane z nią ryzyko. Ponadto doktorantka sformułowała dwie tezy główne oraz dziesięć hipotez szczegółowych, których weryfikacja dokonana w rozprawie pozwoliła jej sformułować ważne wnioski *de lege ferenda* zaproponowane w rozdziale czwartym i w Zakończeniu pracy (s. 20-22).

Jak wskazano powyżej, w pracy Doktorantka posłużyła się metodą dogmatyczno-prawną oraz prawno-porównawczą. Na bardzo wysoką ocenę zasługuje także wykorzystanie w pracy metody empirycznej (badania aktowe) oraz wykorzystania ekonomicznej analizy prawa. Wybór wskazanych metod należy uznać celowy ze względu na specyfikę analizowanej tematyki badawczej, gdyż jak wykazała w rozprawie Doktorantka (zwłaszcza w rozdziale pierwszym) przyjęta regulacja w praktyce stosowania przepisów wywołuje czasami inne skutki od zamierzonych przez ustawodawcę.

Układ recenzowanej rozprawy jest prawidłowy, chociaż budowa rozdziału czwartego jest dosyć nietypowa, gdyż składa się *de facto* z dwóch luźno powiązanych części. Rozprawa składa się z czterech rozdziałów, poprzedzonych obszernym Wprowadzeniem a zakończonych rozważaniami w bardzo syntetycznym Zakończeniu.

Dodatkowo każdy rozdział i część podrozdziałów kończy Doktorantka jasno sformułowanymi, choć także bardzo syntetycznymi konkluzjami.

Na początku pracy, we Wprowadzeniu przedstawiła Doktorantka obszar badawczy i uzasadnienie podjęcia badań, tezy rozprawy i przyjęte metody badawcze oraz wyjaśniła koncepcję przyjętej struktury rozprawy, i przyjętej terminologii.

W rozdziale pierwszym, Doktorantka poddała analizie instytucję prawną przygotowanej likwidacji w Polsce i jej zastosowanie. Autorka wyczerpująco opisała rozwiązania prawne sprzedaży przedsiębiorstwa, jego zorganizowanej części lub istotnych składników majątku dłużnika zarówno w aspekcie materialnoprawnym jak i proceduralnym. W rozdziale tym Doktorantka wykazała się bardzo wysokim poziomem umiejętności w zakresie prowadzenia krytycznej analizy prawniczej, a także wykazała, jak konieczne jest prowadzenie badań w obszarze prawa upadłościowego przy wykorzystaniu badań empirycznych. Wyniki tych badań w sposób istotny wzbogaciły pracę oraz pozwoliły Autorce na zweryfikowanie założeń przyjętych przez ustawodawcę przy wprowadzaniu tej instytucji prawnej do porządku prawnego.

Ostatecznie w wyniku przeprowadzonych w tym rozdziale badań i analiz uznała Autorka, że przepisy regulujące przygotowaną likwidację w wielu przypadkach budzą poważne wątpliwości interpretacyjne, które trudno rozstrzygnąć w drodze wykładni. Z tego względu w rozdziale czwartym sformułowała liczne wnioski *de lege ferenda*. W szczególności zwróciła uwagę na fakt, że wiele rozwiązań prawnych wprowadzonych przez ustawodawcę w celu ulepszenia procedury przygotowanej likwidacji ostatecznie wydłużają czas jej trwania i podnoszą koszty. W Jej opinii, nie udało się także ustawodawcy zapewnić właściwej ochrony interesariuszom postępowania (s. 133-134). Z badań empirycznych polegających na analizie akt sądowych wyprowadziła Doktorantka niezwykle istotny wniosek, że przesłanki zatwierdzenia przygotowanej sprzedaży mogą prowadzić do pokrzywdzenia wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo, a także pozwalają na sprzedawanie składników majątku znacznie poniżej ich wartości (s.134). W rozdziale tym wskazuje także liczne przykłady praktyczne, które poddają w wątpliwość realizowanie zasady optymalizacji postępowania upadłościowego w przypadku korzystania z instytucji przygotowanej likwidacji. Zwróciła np. uwagę, że brakuje w Polsce regulacji prawnych ujednolicających proces i samą wycenę

przedsiębiorstwa, a także wymogi w zakresie kwalifikacji osób takie wyceny sporządzających (s. 77). Doktorantka przedstawiła opisała także pojawiające się w praktyce nadużycia związane ze przygotowaną sprzedażą na rzecz podmiotów powiązanych. Ostatecznie w związku z badaniami przeprowadzonymi w tym rozdziale Doktorantka sformułowała dwa istotne wnioski, a mianowicie, że dopuszczalnym przedmiotem sprzedaży w ramach przygotowanej likwidacji powinno być wyłącznie przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część (s. 393 – 394) oraz że przygotowana likwidacja nie powinna być stosowana w upadłości konsumenckiej (s. 394-395).

W rozdziale drugim Doktorantka zajmowała się skutkami sprzedaży w ramach przygotowanej likwidacji. Słusznie przyjęła, że skutki te są tożsame ze skutkami sprzedaży dokonywanej w ramach postępowania upadłościowego z likwidacją masy upadłości na zasadach ogólnych, w związku z czym skupiła się na tych, które w przy wykorzystaniu instytucji przygotowanej likwidacji budzą poważne wątpliwości i powodują rozbieżności interpretacyjne (s. 27). Z tego względu większość rozważań poświęciła Autorka skutkom, jakie wywołuje sprzedaż przedsiębiorstwa w odniesieniu do umów dwustronnie zobowiązujących oraz ewentualnej odpowiedzialności nabywcy za długi upadłego wynikające z tych umów. Ponadto w sposób bardzo pogłębiony przedstawiła wpływ sprzedaży na stosunki pracy i potencjalną odpowiedzialność nabywcy. Uznała Autorka, że obecna regulacja prawna, która nie stwarza nabywcy możliwości automatycznego wejścia w ogół praw i obowiązków związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, a które byłyby przez niego realizowane z momentem nabycia przedsiębiorstwa, rodzi wiele negatywnych konsekwencji, a w szczególności nadmierne wydłużenie procedury ze względu na konieczność stosowania przepisów artykułu 519 i nast. KC (s. 168). W tym zakresie zgłosiła postulaty *de lege ferenda* (wniosek 11, s. 407-408). Bardzo dokładnie omówiła Doktorantka problemy związane z przejściem zakładu pracy w rozumieniu art. 23¹ KP w przygotowanej likwidacji. Ostatecznie postawiła bardzo słuszną i logiczną tezę, że zarówno w procedurze przygotowanej likwidacji, jak i likwidacji na zasadach ogólnych, nabywca przedsiębiorstwa nie odpowiada za zobowiązania powstałe przed przejściem zakładu pracy, zarówno te które powstały przed ogłoszeniem upadłości, jak i te które powstały w toku postępowania upadłościowego (s. 206).

W kolejnym rozdziale trzecim Doktorantka podjęła udaną próbę analizy instytucji prawnych odpowiadających przygotowanej likwidacji w wybranych obcych porządkach prawnych. Badaniu poddała modele przygotowanej likwidacji w USA, Wielkiej Brytanii, Francji i Królestwie Niderlandów osadzając je jednak w głębszym kontekście uregulowań skutków niewypłacalności przedsiębiorców w wymienionych porządkach prawnych. Wykazała tu Autorka, że sprzedaż z paragrafu 363 b Bankruptcy Code jest popularnym narzędziem restrukturyzacji przedsiębiorstw w USA, a także że doświadczenia związane ze stosowaniem tej instytucji mogą być pomocne przy doprecyzowaniu polskiej regulacji w obecnym brzmieniu. Bardzo interesujące są także rozważania Doktorantki na temat przygotowanej sprzedaży w innych porządkach prawnych. W przypadku Francji opisuje zalety i wady tej instytucji, wskazując z jednej strony na priorytetową ochronę miejsc pracy, skrócenie czasu trwania postępowania i elastyczność procedury, z drugiej jednak na znaczne ograniczenie praw wierzycieli. Opisując przygotowaną sprzedaż także w pozostałych porządkach prawnych ocenia ją Autorka przez pryzmat efektywności postępowań upadłościowych jako takich.

W ostatniej części tego rozdziału przedstawiła Doktorantka założenia projektu Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie harmonizacji pewnych aspektów prawa dotyczącego niewypłacalności (2022/0408 COD) z dnia 07.12.2022 r. w zakresie, w jakim prawodawca unijny proponuje uregulowanie przygotowanej sprzedaży. Wnioski płynące z projektu dyrektywy dla potencjalnego dostosowania prawa polskiego do jej brzmienia przedstawiła w rozdziale czwartym, zwłaszcza w sposób bardzo interesujący w odniesieniu do ochrony interesów wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo (s. 370) lub dopuszczalności nabycia przez podmioty powiązane (s. 376-377). Doktorantka stawia także tezę, że jeżeli dyrektywa w obecnym kształcie wejdzie w życie, to będzie to wymagało poważnych zmian w polskiej regulacji (s. 344).

Rozdział czwarty stanowi podsumowanie badań i analiz prowadzonych przez Autorkę w rozdziałach poprzednich i ma zarazem najbardziej twórczy charakter. Dokonała w nim Autorka analizy porównawczej instytucji przygotowanej likwidacji w polskim i obcych porządkach prawnych zestawiając ze sobą podobne uregulowania

oraz oceniając efektywność poszczególnych instytucji prawnych stosowanych w obcych porządkach prawnych. Na tej podstawie sformułowała wnioski *de lege ferenda*.

Doktorantka postawiła tezę, że istotą przygotowanej sprzedaży w obcych porządkach prawnych jest możliwość zachowania działania przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części „w ruchu”. W Jej ocenie jest to korzystne z punktu widzenia wszystkich interesariuszy postępowania i we wszystkich badanych porządkach prawnych pozwala na pełniejsze zaspokojenie wierzycieli niż w przypadku stopniowej sprzedaży aktywów dłużnika. Zachowane zostają miejsca pracy, kontynuowana jest współpraca z kontrahentami dłużnika przez nabywcę przedsiębiorstwa. Autorka zwraca uwagę, że tak ukształtowana przygotowana sprzedaż jest ostatecznie także korzystniejsza z punktu widzenia interesów fiskalnych państwa (s. 354). Z tego względu, w opinii Doktorantki, z którą się w pełni zgadzam, konstrukcja prawna przygotowanej likwidacji powinna być podporządkowana temu podstawowemu celowi.

W zakresie sformułowanych postulatów *de lege ferenda* da się odczuć pewien niedosyt, jako że Doktorantka nie pokusiła się o przygotowanie konkretnych propozycji legislacyjnych w pełnym zakresie. Chociaż zdecydowana większość przedstawionych propozycji ma charakter bardzo szczegółowy i skonkretyzowany, to np. wniosek 11 został sformułowany zbyt ogólnikowo, aby go w formule zaproponowanej przez Doktorantkę zastosować w ustawie. Nie budzi wątpliwości, że sformułowanie konkretnych propozycji ustawowych wkomponowanych prawidłowo w system prawa w tak skomplikowanej materii jak następstwo prawne w przypadku nabycia przedsiębiorstwa, stanowi zadanie bardzo trudne, to jednak mogłoby od razu stanowić pewną weryfikację sformułowanych postulatów *de lege ferenda*. Na przykład, w mojej opinii, Doktorantka niefortunny używa sformułowania o przejęciu / cesji stosunków umownych, wobec wyraźnej regulacji art. 509-525 KC, chociaż zauważa tutaj pewną trudność i z tego względu słowo „cesja” używa w cudzysłowie (s.407). Wydaje się że prawidłowo należałoby mówić o wejściu w umowne stosunki prawne lub przejęciu praw i obowiązków wynikających z umowy, na wzór sformułowania użytego w artykule 46 Kodeksu handlowego z 1934 roku lub art. 1002 i innych KPC. Podobnie kwestia wygląda w przypadku Wniosku 10, w którym mowa o konieczności pilnej interwencji

ustawodawcy w zakresie odpowiedzialności syndyka w przypadku niedopełnienia obowiązków informacyjnych i konsultacyjnych w związku z przejściem zakładu pracy.

W Zakończeniu Autorka sformułowała uwagi o charakterze ogólnym, w tym zweryfikowała prawdziwość założonych hipotez badawczych oraz doprecyzowała, zgłoszone w poszczególnych rozdziałach, postulaty *de lege ferenda*. Podstawowym wnioskiem wynikającym z badań aktowych przeprowadzonych przez Doktorantkę jest stwierdzenie, że przygotowana likwidacja niekoniecznie gwarantuje pełniejsze i szybsze zaspokojenie wierzycieli. Wskazała także Autorka na najistotniejsze bariery skuteczności tej procedury, takie jak: brak faktycznego kompleksowego przygotowania sprzedaży przed złożeniem wniosku, brak obowiązkowego zaangażowania doradcy restrukturyzacyjnego na etapie przedlikwidacyjnym, możliwość składania konkurencyjnych wniosków, które w sposób automatyczny wydłużają procedurę i potencjalnie mogą wpłynąć na ocenę rentowności przedsiębiorstwa.

Dla ostatecznej oceny efektywności instytucji prawnej przygotowanej likwidacji w ustawie Prawo upadłościowe niezwykle istotne jest wykazanie przez Autorkę, że w obecnym stanie prawnym, z punktu widzenia inwestora, przygotowana likwidacja nie daje pewności co do rezultatów, a także stwarza możliwość rażącego pokrzywdzenia wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo poprzez brak poszanowania ich praw zastawniczych.

Podsumowując uznaję, że pracy Doktorantki należy przypisać nowatorski i twórczy charakter. Praca ma istotne znaczenie dla rozwoju nauki w zakresie problematyki niewypłacalności dłużników, a zwłaszcza przedsiębiorców. Autorka wyraźnie formułuje swoje poglądy. Na wszystkie sformułowane w pracy pytania badawcze udzieliła odpowiedzi, formułując przy tym wiele interesujących tez. Wszystkie tezy zostały przez Autorkę poparte przekonującymi argumentami, a założone przez Doktorantkę cele recenzowanej rozprawy zostały osiągnięte.

Tym samym można stwierdzić, że Pani mgr Agnieszka Cybulska - Bienioszek rozwiązała problem naukowy, o jakim mowa w art. 187 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W tym zakresie została zatem spełniona przesłanka do nadania Jej stopnia naukowego doktora.

III. Ocena wiedzy teoretycznej Doktorantki

Jak już wskazano powyżej Doktorantka wykorzystwała w pracy różne metody badawcze. Na bardzo wysoką oceną zasługują wyniki badań prawno-porównawczych zaprezentowane w rozdziale trzecim i twórczo wykorzystane w rozdziale czwartym. Niemniej istotne są jednak także wyniki badań empirycznych przeprowadzonych przez Autorkę, gdyż pozwoliły one na zweryfikowanie założeń legislacyjnych przygotowanej likwidacji i ocenę instytucji przez pryzmat stosowania prawa. W tym zakresie rozprawa doktorska wpisuje się doskonale w nowoczesny nurt badań prawa *law in action*.

Autorka zgromadziła i przestudiowała znaczącą ilość pozycji zarówno z polskiej, jak i zagranicznej literatury przedmiotu. Przeanalizowała Doktorantka bardzo wnikliwie dostępne orzecznictwo sądów polskich i zagranicznych. Wnioski wnikające z tych analiz znalazły się przede wszystkim w treści rozprawy oraz w Zakończeniu.

Z pełnym przekonaniem można uznać, że w bardzo starannym opracowaniu Doktorantka dowodzi swojej rzetelnej wiedzy w zakresie prawa.

IV. Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Recenzowane opracowanie należy ocenić także bardzo dobrze pod względem warsztatowym. Rozprawę cechuje spójność myśli; nie ma w nim powtórzeń, czy zbędnych wątków pobocznych. Zaprezentowane wnioski są logiczne i wynikają z poprzedzających je rozważań. Prowadzone rozważania dokumentowane są rzetelnie źródłami. Autorka umiejętnie prezentuje krytyczne stanowisko wobec wyrażanych w literaturze poglądów i prawidłowo je argumentuje.

Jak wspomniano już w pkt. I recenzji temat rozprawy został wybrany i sformułowany prawidłowo zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia. Tezy zaprezentowane w rozprawie zostały poparte przekonującymi argumentami. Zebraną literaturę przedmiotu Doktorantka poddała starannej, wnikliwej oraz krytycznej analizie. Przeprowadzona analiza dowodzi wysokich umiejętności Doktorantki w tym zakresie.

Doktorantka bardzo dobrze posługuje się językiem prawniczym. Rozprawa jest napisana językiem komunikatywnym, a prowadzone wywody są przejrzyste i zrozumiałe dla czytelnika. Pracę czyta się z bardzo dużym zainteresowaniem. Błędy literowe pojawiają się sporadycznie.

Podsumowując należy uznać, że recenzowana rozprawa doktorska zarówno w zakresie wiedzy teoretycznej Doktorantki jak i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, spełnia kryteria, o których mowa w art. 187 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W tym zakresie została zatem także spełniona przesłanka do nadania Autorce stopnia naukowego doktora.

V. Wniosek końcowy

Wyrażam przekonanie, że rozprawa doktorska mgr Agnieszki Cybulskiej - Bienioszek w pełni odpowiada wymaganiom określonym w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Zgłoszone uwagi krytyczne mają charakter polemiczny i nie wpływają na ogólną bardzo wysoką ocenę pracy. Rozprawa ta może zostać dopuszczona do publicznej obrony. Ponadto wnoszę o jej wyróżnienie.

